

Panis Evangelici Fragmenta Quadragesimalia Tripartita

Ex sanctissimo Dei Verbo copiosè & sedulo collecta, Sanctorum Patrum, variorumque Auctorum sententiis & conceptibus mirificè aucta; Et Omnibus Quidem Anni Dominicis; præcipuè tamen singulis Quadragesimæ Dominicis & Feriis per binas ad minus, sæpius denas aut septenas Conciones fideli Populo ...

Lingendes, Claude de

Coloniae Agrippinae, 1689

LXVII. Quæ secunda est in idem Evangelium, ostendit, quæ sit adoratio Dei in spiritu.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56356](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56356)

F E R I A S E X T A
 DOMINICÆ TERTIÆ
 IN QVADRAGESIMA
 CONCIO SECVNDA.

De adoratione Dei in Spiritu.

*Venit hora, & nunc est, quando veri adoratores adorabunt Patrem
 in Spiritu, & veritate. Ioan. 4.*

MIRABILIS planè Christus in tractandis fœminis quarum vitæ minus probata erat: Etenim erga omnes magnoperè mitis fuit ac mansuetus: qualis quippe erga Magdalenam, qualis erga Adulteram, qualis cum Chananaea, qualis cum Samaritana? Et advertit S. Hieronymus ex ijs quæ numerantur in Christi genealogiâ nullam non fuisse peccatricem, ut scires venisse potissimum ob peccatores: item ut scires inde vim gratiæ; denique, infirmitatem sexus magnam esse occasionem misericordiæ. Verum nescio an alicui majora patefecerit mysteria quàm Samaritanæ. Nos omnia exponere intra horam non possumus: hoc unum tantum exponemus verbis illis comprehensum: *Venit hora, & nunc est, quan-*

do veri adoratores adorabunt Patrem in Spiritu, & veritate. Sed ante ad Virginem accedamus. AVE MARIA.

IN colloquio Christi cum Samaritanâ Muliere multa sunt quæ magnam mihi afferunt admirationem 1. admirabilis Christi zelus quod fatigatus ex itinere, sederet sic supra fontem; 2. Divinæ vocationis suavitas in quarendâ opportunitate; 3. Mirabilis benignitas in alloquendâ muliere & tam longo sermone, in erroribus ipsius, & fugis persequendis, in modo eam instruendi & inducendi ad confessionem; 4. Quod summa ei mysteria & res summas explicarit, quas ne ludæis quidem unquam aperuit: ut quod distinctè dixerit se esse Messiam; se aliam legem introdu-

roducturum; & alia similia plurima: 3. Successus, quod meretricem fecerit Apostolam. *Venite, & videte hominem, qui mihi dixit omnia quae unquam feci, nunquid ipse est Christus?* quam idcirco Chryostomus si tamen est author Homiliarum de diversis utriusque Testamenti, variè appellat sumptis nominibus tam ex veteri consuetudine & vitâ, quàm ex bono quod conversione accepit, modò τὴν πτωχὴν, καὶ πλεσίαν mendicam & opulentam: modò τὴν πόρνην, καὶ ἀπόστολον meretricem & Apostolam: nunc τὴν ἄσωτον, καὶ ὡς ἡν. luxuriosam, & fidelem: nunc demum τὴν πολύγαμον, καὶ πολυδύναμον multis junctam viris, & multis viribus præditam. Sed omissis cæteris, de uno tantum agere placet, de quo Christus mulierem erudit, & quod omnium summum, & difficillimum puto: *Venit hora, & nunc est, quando veri adoratores adorabunt Patrem in Spiritu, & veritate:* In quibus verbis, & summa doctrina continetur & summa perfectio. Incipiamus à doctrinâ quæ summam Religionis attingit.

Agitur itaque de bonâ & malâ Religione, ac de perfectissimo cultu qui significatur per adorationem: eaque erat illo tempore celeberrima quaestio inter Iudæos & Samaritanos, ut nunc inter Catholicos & Hæreticos de Eucharistiæ Sacramento.

Nota 1. Nominè Adorationis hoc loco intelligi non quamlibet actionem cultus & reverentiæ, sed sacrificium: nam ubique licebat Deum orare, & adorare, sed non licebat ubique sacrificare sed tantum in loco quem Deus elegisset: ut præcipitur Deuteron. 12. *Ad locum quem elegeris Deus vester de cunctis tribubus vestris, ut ponat nomen suum ibi, & habitet in eo, venietis & offeretis,* &c. ut diximus superiori concione.

Nota 2. Totam Religionis essentiam quoad cultum externum consistere in adoratione & sacrificio: Cùm enim Religio publica con-

sistat in aliquo cultu qui Deo soli tribuatur, nullusque sit cultus externus qui non possit communicari cum creaturâ, nisi sacrificium; sequitur essentiam Religionis consistere in sacrificio. Nam cum in Deo sint attributa quædam creaturis communicabilia, quædam incommunicabilia; quæ sunt communicabilia, honorari possunt in creaturis eadem honoris specie, quâ honorantur in Deo: Ita laudes & preces, adorationes externæ seu prostrationes, sunt coram Patribus, Dominis, Principibus, Sacerdotibus, Regibus, & ita passim in Scripturis legimus Davidem adorasse Ionathan, & eundem Davidem adoratum fuisse ab Abigail, Bethsabeâ & ab alijs summi honoris causâ: Quæ autem sunt incommunicabilia, habent etiam incommunicabilem honorem sibi respondentem: Ita summum in Creaturas dominium est incommunicabile, & proinde etiam honos ei debitus est incommunicabilis: Est autem sacrificium in quo agnoscimus Deum esse summum Dominum & primum essendi principium; unde in sacrificio consistit summa Religionis; & inde sequitur nullam esse posse Religionem sine aliquo sacrificio: Cùm enim hominum religio non sit eadem quæ Angelorum Religio, non tantum continet actus internos, sed etiam actum externum, qualis nullus assignari potest nisi sacrificium, nam omnis alius externus communicari potest cum creaturis: Cùm itaque nomine adorationis intelligitur certus cultus ad Religionem pertinens, oportet illum cultum, esse sacrificium; & cum demum hinc agatur de legitimo sacrificio, id est, quod fiat secundum leges & ritum à Deo præscriptum, sequitur quaestionem esse de verâ Religione.

Nota 3. Tunc temporis omnem Religionem, latè sumpto Religionis nomine, prout veram falsamque religionem comprehendit

(quilibet enim suam habet pro vera) fuisse tantum duplicem, Iudaicam & Gentilem: illam veri Dei; alteram falsorum deorum. Ad hanc pertinebat Samaritana, ut pote quæ præter verum Deum, coleret etiam Deos gentilium; Cùm enim gentiles missi essent in Samariam, & in locum decem tribuum translatum à Rege Assyriæ, totam illam Regionem incolerent, Deos patrios colere cœperunt, spreto cultu veri Dei: Sed cùm terra illa à Leonilus vastaretur, Salmanazar misit Iudæorū Sacerdotes qui eos legis Mosaicæ ritum docerent. Hinc factum ut Samaritani ita cultum Iudæorum admiserint, ut simul suorum deorum superstitionem retinuerint, & ita partim Iudæi partim gentiles fuerint. Sed cùm verus Dei cultus debeat esse purus & impermixtus, hinc etiam factum ut Samaritani inter gentiles censeantur, unde dixit nunc temporis duplicetantum fuisse Religionē, Iudaicā & Gentilē.

Nota 4. Cùm in multis dissentirent Iudæi à Samaritanis, ut de libris Scripturæ; nam Samaritani tantum libros quinque Moyſis recipiebant, & alios rejiciebant; in hoc præcipuè certasse, scilicet de loco ubi liceret sacrificare. Cū n. Deus nō in omni loco permisisset sacrificiū, sed in eo tantū quē ipse elegisset; Iudæi in Templo tantum Salomonis sacrificandum cœsuerunt, ubi Deus in nebula apparuit, ubi erant summi Sacerdotes, & ubi Reges omnes Sancti sacrificarant; Samaritani autem in monte Garisim loco totius Samariæ eminentissimo prope Sichar templum ædificarant, in quo loco, Deo Israël sacrificia offerebant contententes eum esse locum quem elegisset Dominus, in quo primi Iudæorum sacrificassent, nempe Abraham & Iacob; refert enim Chrysoſt. Homil. 31. traditionem sui temporis fuisse illum esse montem in quo Abraham filium suum Isaac immolare tentavit. Deinde in eodem monte, Iacob rediens ex Mesopotamia, Dominum adoravit: uti dictum Genes. 33. un-

de sic loquitur Mulier Samaritana. *Patres nostri in monte hoc adoraverunt: & vos dicitis quia Hierosolymis est locus ubi adorare oportet?* Fui. q. controversia continua & per molesta inter Iudæos & Samaritanos uter locus esset ad rationis: Et hanc quæstionem quasi celeberrimā & maximè communem, proposuit Christo mulier Samaritana cùm eum Prophetam esse deprehendisset ex vitæ suæ manifestatione.

Nota 5. Christum sic suam responſionem temperasse, ut ostendat præferri Iudæos Samaritanis, itaque solvat propositam quæstionem: *Vos adoratis quod nescitis: nos adoramus quod scimus, quia salus ex Iudæis est:* Id est, Iudæorum cultus ex fide vera est, quia unicū credit esse Deum, uti verè est: Samaritanorum cultus ex infidelitate & errore ac ignorantia est, quia non habet veram de Deo fidem: Quamvis enim Deū Israël Deum esse credat, tamen cum eo multos recipit Deos, qui autè unicū Deum ignorare dicitur, quia verè de Deo non sentit: præstat ergo Iudæorum cultus cultui Samaritanorum, sicut fides infidelitati, & veritas præstat errori. Nec mirum quod penes Iudæos sit veritas, quibus promissio facta est Messiæ, à quo salus omnis originem ductura est & emanare debet veritas, ipse enim illos primò instruet, deinde mittet ex ijs qui instruant cæteras gentes secundum illud *Isaiæ 2. De Sion exibit lex, & Verbum Domini de Jerusalem.* In ipsisigitur vera Dei cognitio, 2. ut ostendat ex venturo perfecto cultu, & religione perfecta, utramque religionē abolendam: unam quidem ut falsam, alteram, ut imperfectam. Certè Samaritanorum religio falsa fuit; unde Christus, *Vos adoratis quod nescitis;* quia scilicet falsi dijs sacrificabant: Iudæorum vero falsa non fuit: unde Christus, *Nos adoramus, quod scimus; Quia salus ex Iudæis est:* Sed tamen fuit imperfecta; unde & abolenda; propter infirmitatem, ait Apostolus; & idèd ait Christus, *Mulier crede mihi, venit hora,*

hora, quando neque in monte hoc, neque in Hierosolymis adorabitis Patrem : Vide triplicem prophetiam, primò abolendam idololatriam; 2. finiendam legem Iudaicam; 3. stabiliendam veram Religionem, quæ unica erit vera, unde subdit, *Venit hora & nunc est quando veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu, & veritate* : itaque cessabit illa contentio, nam neque erit adoratio in illo monte, quia cessabit Idololatria, ut prophetatum est Michææ 1. *Omnia idola ejus ponam in perditionem* : Isaia 2. *Elevabitur Dominus solus, & idola penitus conterentur* : Neque erit adoratio Hierosolymis, nam Psal. 39 *Sacrificium oblationem noluiisti, aures autem perfecisti mihi, tunc dixi, ecce venio* : Itaque orietur tertius cultus, ait enim *adorabitis Patrem*, non in uno loco, sed ubique. *Quia venit hora, & nunc est, quando veri adoratores adorabunt Patrem, in spiritu, & veritate.*

Nota 6. In illis verbis indicati utriusque Religionis defectum, & summam perfectionem Religionis stabiliendæ. Nam Religio Samaritanorum, non fuit in veritate sed in falsitate, & ignorantia; adorabant enim quod nesciebant, quia de Deo non rectè sentiebant. Iudaorum Religio non fuit in spiritu; sed eorum adoratio fuit in rebus corporalibus quæ erant umbrae & figuræ futurarum; omnia enim illa animalium sacrificia, ceremoniæ, & ritus, instituta erant à Deo, & data illis, tanquam futurorum figuræ & signa: Veritas itaque contra falsa dogmata; spiritus contra umbras & figuras, quæ apud Iudæos erant in rebus corporalibus & tot sacrificijs; Gentilis itaque cultus relinquitur propter errores Iudaicus propter figuras, & loco utriusq; inducitur Christiana Religio; quæ utrumque habuit ut esset in spiritu & in veritate: nam veritatem habet, rectè enim sentit de Deo; & servit in spiritu, nempe non in figuris, & umbris sed in Spiritu sancti gratiâ, & operibus

hinc prodeuntibus, fide, & charitate, & alijs actionibus externis virtutum, qui à Spiritu Sancto procedunt: Non itaque per spiritum excluduntur actus externi & opera, quando fiunt & procedunt ex interiori spiritu, fide, dilectione & gratiâ, sed excluduntur opera quæ ad hoc instituta sunt ut essent figura futurorum, qualia erant opera legis, quæ licet fieri possent ex gratiâ, non tamen præcipiebantur ut opera prodeuntia ab interno, sed ut essent signa futurorum, *umbram enim lex habet futurorum bonorum* non ipsam imaginem rerum.

Nota 7. Rationem fundamentalem, cur utraque Religio Gentilium & Iudæorum esset abolenda, tactam esse in his verbis, *Spiritus, est Deus, & eos qui adorant eum, in spiritu, & veritate oportet adorare* : Significatur enim adorationem debere esse convenientem Deo, ut sit aliqua proportio inter eum qui adoratur, & adorationem quæ colitur: Itaque non debere esse falsam, sed in veritate: neq; enim falsus Deus adoratur, sed verus; ad hæc si in adoratione est falsitas, mala est, itaq; non est Deo conveniens; Item non merè corporale, quia Deus Spiritus est hoc est incorporeus, & imaterialis: oportere igitur eam esse spirituale, & ab animo suâ originem habere, & proinde non debere consistere in rebus corporeis, & materialibus. Quod autem ejusmodi corporalem permisit Deus, in veteri lege; id fecit, habitacione imbecillitatis adoratorum: sed quia non decuit Deum sic semper adorari, propterea ille cultus rejectus est, & alius subintroductus in spiritu. Itaq; nisi actiones, & operationes hominis exteriores ex spiritu procedant, hoc ex fide, dilectione, & gratia non sunt Deo grata neque conveniens adoratio: at sic ex spiritu eam procedant, spiritualis adoratio sunt: sit enim spiritualia sunt in suo principio, & radice, seu causa, & quam habent proportionem cum Deo qui Spiritus est. Illa itaque antiqua & corporea sacrificia, non satis-

faciebant, quia non convenientia; placere tamen ad tempus futurorum erant figura: quò jam sublato, nec placent nec placere possunt: non placent quia jam falsa: nec possunt, quia merè corporea: Ieiunia autem, Eleemosynæ, & similia corporea, ut sunt sacrificij ceremoniæ placent ratione principij, quia ex fide & charitate procedunt: unde spiritalia sunt ratione principij, & inde quandam habent cum Deo proportionem. *Spiritus enim est Deus & eos qui adorant eum, in spiritu & veritate oportet adorare.*

Haecenus de doctrinâ. Quæ sequuntur ad vitæ spiritalis perfectionem attinent, & duo vitæ spiritalis principia comprehendunt: Primum pertinet ad adorationem in spiritu; alterum ad adorationem in veritate: etenim *veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu, & veritate.* De 1. nunc dicturi sumus; de altero fortasse dicemus alio die.

Sed antequam de primo dicere incipiam, ut intelligamus quid sit adorare in spiritu; Adverte spiritui corpus opponi, & sic diversas utrique convenire proprietates. Cum itaque corpori conveniat omnimoda limitatio; (etenim corpora certis quibusdam corporum seu locorum temporum spatiis continentur, proinde quoad tempora ortum habent, & interitum, & suas ætates, juventutem senectutem, & similes temporum differentias; eodem modo certis locis continentur in quibus tantum conservari possunt:) Spiritus contra propriè limitationem non habet, ut qui neque loco neque tempore verè continetur. Ita Sanctus Maximus ut diximus aliàs dividit virtutes in corporales & spirituales, secundum illud Apostoli. *Corporalis exercitatio ad modicum valet: pietas autem ad omnia utilis est,* quare corporales vocat *ἡρώδεια*, id est, necessitati subjectas, quia pluribus modis, atque rationibus impediri possunt, ita ut qui eas non habeat excusetur; spirituales au-

tem vocat non subjectas, qualis est pietas, quæ nec impeditur potest ut habeatur, nec ille excusari qui non habet. Ita non omnes possunt jejunare, nec dare eleemosynam; sed omnes parcere possunt, omnes habere charitatem possunt & mansuetudinem His positis.

Assero vitæ spiritalis principium esse, ut anima Deum adoret in spiritu, hoc est sine ulla limitatione, nihil excipiendo, nihilque sibi retinendo, neque in rebus, neque in personis, neque in objectis.

1. Ratio est. Quia omnis professio sanctitatis sine ulla voluntate mera est irritio. 1. Quia sanctitas est virtus consummata quæ impeditur ab ea voluntate quæ obicem ponit: uti enim minimus pilus umbram facit, ita minima rei retentio consummationem sanctitatis impedit. Hinc originem habet dictum illud commune Patrum spiritalium, res parvas, immò vel unam non esse negligendam: Siquidem ut ait Chrysostomus, homil. 8. in 1. Cor. ex parvis magna dependent: corpus enim si ab ense accepit disjunctionem, interibit: & ædificium, si vel parum dehiscat, dissolvitur: & palmes si à radice parum fuerit abscissus, fit inutilis: quamobrem hoc parum non est parum, immò verò est ferè totum. 2. Quia sanctitas non est sine charitate, quæ Deum super omnia diligit. 3. Quia dum aliquid excipis, occurret aliquod objectum exceptum, quod erit sufficiens, ut aliquis gratiam amittat: Tum quia nullum est objectum, quod sub aliqua virtute non sit, quæ omnis, in aliquo saltem casu, obligat sub mortali: Tum, quia nihil facilius fit, quam ut ex aliqua circumstantia, materia fiat gravis, unde nascatur obligatio sub mortali: Denique quoniam virtutes sic sunt connexæ inter se, ut sæpe una propter aliam obliget, unde fit, ut quæ separatim sumpta, sunt tantum in consilio, existant in præcepto ratione aliorum quæ præcepta sunt: ut quis obligari potest ad jejunium, si aliter castitas

castitatem servare non potest : & in aliis multis.

2. Ratio est. Quia ea est natura virtutis, ut imitetur principia speculativa, & propositiones aeternae veritatis, hoc est ut habeat universitatem respectu omnium temporum, omnium locorum, omnium objectorum, omnium modorum; est enim constans & perpetua bene operandi ratio: quâ notâ distinguere potes veram virtutem à falsâ. Sic ille non est humilis, qui se aliquibus tantum postponit, sed non omnibus; nec ille patiens qui aliqua pati potest non alia; nec ignoscit ex virtute qui quaedam parcit, & quibusdam, sed non quilibet, nec cuilibet; item non ille studiosus qui in prosperis virtutem sectatur non autem in adversis; in certis rerum successibus, non in omnibus; Virtus enim est illimitata, neque temporum, nec personarum, nec objectorum facit discrimen.

3. Ratio petitur ab exemplis. 1. est in duobus naturæ primogenitis, in quibus jacta sunt duplicis civitatis fundamenta; in Abele Prædestinatorum; in Caino, Reprobatorum. Quid putas sic germanos discrevit nisi allatum principium? Audi quid de utroque dicatur 4. Genel. De Caino enim dicitur *quod bene offerret, sed male divideret*, uti legunt 70. Interpr. Etenim sacrificiâ res fuit sanctissima: quia verò quod deterius erat, offerebat, ac sibi meliora servabat, idèd ei dicitur *quod male divideret*: Nam cum Deo dividere impium est, cum ad eum omnia pertineant. De Abele autem sic scribitur *Abel quoque obtulit de primogenitis gregis sui, & de adipibus eorum*. Certè in qualitate sacrificii ostendit quid de Deo sentiret: quod enim omnia uno sacrificio non offerret, id causæ fuit, quòd singulis diebus offerre vellet. Unde discrimen, acceptationis utriusque coram Deo: *Et respexit Dominus ad Abel, & ad munera ejus: ad Cain vero, & ad munera illius non respexit*. Hinc unius electio, alterius verò reprobatio.

Alterum exemplum est duorum Regum, Davidis & Saul quorum, vita dissimilis, & dispar exitus ex hoc principio distinguuntur. Etenim Saul hoc habuit, quod nunquam se totum DEO addiderit, sed malignè, & cum exceptione: unde de illo negat Gregorius implevisse unquam factam de ipso prophetiam. *Et mutaberis in alterum virum*: Etenim (ait) semper in eo aliquid vitæ prioris remansit. De Davide autem ita loquitur Scriptura 1. Reg. 13. *quæsvit sibi Dominus virum juxta cor suum*: Et Act. 13. *Inveni David filium Jesse, virum secundum cor meum, qui faciet omnes voluntates meas*. Id in utriusque unctiōe præsignificatum fuisse advertit S. Gregor. Sic enim unctio Saulis exprimitur 1. Reg. c. 10. *Tulisti taquæ Samuel lenticulam olei, & effudit super caput ejus*: audi Greg. Lenticulâ Saul ungitur ad exprimenda futura: lenticula quidem parvum est vas: quid ergo est quod lenticulâ olei Saul ungitur, nisi quia in fine reprobatur: velut enim lenticula, parum olei habuit, qui spiritualem gratiam projiciendus accepit. Hæc ille. Idem ait contingere in iis qui in charitate perfecti non sunt: quendam enim affectum charitatis habent, sed plenitudinem ejus non habent. Illa ergo rudis, & imperfecta mentis affectio, quid est nisi lenticula olei? nam dum ungit caput, & non replet, tota quidem effunditur, sed parùm exhibet. E contrariò verò cum ungendus fuit David in Regem, audi quid dicat Scriptura 1. Reg. 16. *Impl. cornu tuum oleo, & veni ut mittam te ad Isai Bethlehemitem: providi enim in filiis ejus mihi Regem*: Vide, ait Gregorius, plenitudinem unctiōis. Et alibi. Cornu pleno ungitur qui ad summum gradum perveniunt cum plenitudine gratiarum. Cernis itaque in Saule restrictionem, in Davide plenitudinem: & consequenter in Saule reprobationem, in Davide electionem ac prælationem. Sed patet reipsâ impletum quod fuerat unctio-

unctione præfiguratum; duplex enim in Scripturâ traditur causâ reprobationis Saul, utraque verò propter aliquid exceptum.

Prima præscribitur 1. Reg. cap. 13. Præceperat Samuël Sauli post unctionem, ut iret in Galgala, ut offerret victimas DEO: iussit autem ut se septem dies expectaret: *Septem diebus expectabis donec veniam ad te, & ostendam tibi quid facias*; Itaque secundum placitum Samuëlis iuit Saul cum exercitu in Galgala; & quanquam undique ab exercitu hostili cingeretur, usque ad septimum diem Samuëlem expectavit; sed cum Samuël moraretur, & exercitus Saulis præ tædio & expectatione dissolveretur ac paulatim dilaberetur, paulò ante finem septimæ diei, Saul ut populum abeuntem detineret, sacrificium obtulit Deo; quo peracto statim adfuit Samuël, quem cum Saul salutare vellet, iratum sensit atque indignantem: *Quid fecisti? Respondit Saul: Quia vidi quod populus dilaberetur à me, & tu non veneras iuxta placitos dies, &c. necessitate compulsus obtuli holocaustum*; Dixitque Samuel ad Saul, *Stultus egisti, nec custodisti mandata Domini Dei tui, qua præcepit tibi. Quod si non fecisses, &c.*

Nota 1. Saulem maximâ ex parte Samuëli obedisse, minimâ parte non obedisse: Etenim præter cætera mandata quæ scribuntur in cap. 10. quòd ad istud ultimum attinet, perrexit in Galgala; & sex dies integros & pluraquam medium septimi expectavit; verum tantum temporis non expectavit, quantum necessarium fuit ad sacrificium: ait enim textus, *Cumque compleisset offerens holocaustum, ecce Samuel veniebat: Quis non leve illud credidisset, actionem sanctam exiguâ temporis parte prævenisse, idque Regem, & in tantâ rerum angustia?*

Nota 2. Saulem multas habuisse excusationes. 1. est, quòd populus dilaberetur. 2. Quòd non speraretur Samuel. 3. Quòd ingru-

erent hostes. 4. Ipsa religio, quòd non placatus Dominus. 5. Ipsa necessitas quæ omnia excusavit: *necessitate compulsus obtuli holocaustum.*

Nota 3. Hoc factum sic Deo dupliciuisse, ut hinc fuerit radix reprobationis Saulis: ut è contrariò hæc pars exigua obedientiæ, unica erat conditio confirmationis ipsius in regno; unde ait, *Quod si non fecisses, iam nunc præparasset Dominus regnum tuum super Israël in sempiternum: sed nequaquam regnum tuum ultra cõsurget*; Vide quanti fuerit tam exigua pars temporis, quæ æternitatem regni amisit.

Nota 4. Quale Samuël de hoc facto iudicium habuerit. 1. vocat stulticiam, *Stultus egisti*. Quia qui tot dies expectasset, non potuerit unquam horam expectare; unde Sapiens Ecclesi. *2. Vais qui perdidit sustinentiam*: quæ de re Gregorius: Sustinentiam quidem perdunt, qui bona quæ inchoant, non consummant: 2. vocat inobedientiam, quasi nihil fecisset, *Nec custodisti mandata Domini Dei tui qua præcepit tibi*: Illam autem inobedientiam sic exprimit Gregorius: Quia integris septem diebus, sicut iussus fuerat, non expectavit; unde subdit, *Quo in loco trementi corde considerandum est, quàm brevissimi temporis expectatiõne neglectâ, repulsus sit. Sanè vides quòd dixi, quantum intersit, nil cum Deo excipere*; unde subditur de Davide, *Quasi viti sibi Dominus virum iuxta cor suum*: quòd si ex tanto tempore unius partis exceptio, cum tot adessent excusationis prætextus, reprobationem attulit, quid de aliis exceptionibus cum Deo togitari potest, quæ sæpe majores sunt & graviores.

Sed vide alteram atque ultimam reprobationis Saulis causam: scribitur illa 1. Reg. capit. 15. ubi Dominus per Samuëlem Sauli præcipit ut exercitum moveat contra Amalec, eumque destruat, sed hæc lege; *Nunc ergo vade, & percutite Amalec, & demolite universa eius: non parcas ei, & non concupiscas ex rebus*

ipsius aliquid: sed interfice à viro usque ad mulierem, & parvulum, atque lactantem; bovem, & ovem, camelum, & asinum: Audisti præceptum: vide promptam executionem; Etenim Saül conflato ingenti exercitu supra ducenta millia, Amalecadorfus est, ac debellavit. Sed vide perpetuum Saülis malū: semper aliquid excipit in sua obedientia. Etenim cū jussus esset omnes interimere. *Non parcas ei, sed interfice à viro usque ad mulierem, & parvulum atque lactantem*: quid Saül fecerit subdit textus, *Et apprehendit Agag Regem Amalec vivū: omne autem vulgus interfecit in ore glady*: Item cū jussus esset omnia pergere, & animalia etiam interficere, *Demolire universa ejus, & non concupiscas ex rebus ipsius aliquid*: quid subdit textus? *Et peperit Saul & populus Agag, & optimis gregibus ovium & armentorum, & vestibus, & arietibus, & universis quæ pulchra erant, nec voluerunt disperdere ea: quidquid vero vile fuit, & reprobum, hoc demoliti sunt.*

Nota 1. Saülem maxima ex parte satisfecit se præcepto: Etenim unum Regem servavit, cæteros interfecit: itam meliora tantum reservavit, quæ paucissima erant; cætera autem omnia disperdit.

Nota 2. non caruisse prætextu. Nam uni Regi peperit, non de industria, sed cum vivum cepisset; videbatur autem eradele non ei parcere, quem etiam belli furor non attigisset: nec decens videbatur à non irato Regem interimere: adde quod conditio Regia id mereri videbatur: Denique accesserat suffragium populi, secundum illud, *Et peperit Saul & populus Agag*: Quo ad cætera quæ reservata sunt, idè servata ut Deo consecrarentur, & id populi fuerat studium, unde Samuëli conquerenti, cur ea essent servata, respondit Saul, *Peperit populus melioribus ovibus & armentis, ut immolarentur Domino Deo tuo; reliqua vero occidimus*: ac ut scias non mentitum, cū venisset Samuël, ait textus de Saüle, *Et Saul of-*

ferebat holocaustum Domino de initijs prædaram quæ attulerat ex Amalec: Unde Saul credidit se satisfecisse præcepto Dei, itaque gratulabundus venienti Samuëli occurrit dicens, *Benedictus tu Domino, implevi verbum Domini*, adeo non existimavit se præterijisse.

Nota 3. Deum & Samuëlem aliter judicasse de hoc facto Saülis: quare post exprobrata ei beneficia, & appositum mandatum interficiendi Amalec usque ad internecionem, subdit, *Quare ergo non audisti vocem Domini: sed versus ad prædam es, & fecisti malum in oculis Domini?* unde rejectis ipsius excusationibus, docet non requisivisse Deum ab eo hostias, sed obedientiam; *Nunquid vult Dominus holocausta & victimas, & non potius ut obediatur voci Domini?* *Melior est enim obedientia quam victimæ*: Et auscultare magis quam offerre ad ipem arietum: quoniam quasi peccatum ariolandi, est repugnare, & quasi scelus idololatriæ, nolle acquiescere. Vocat inobedientiam, quod mandatum ex omni parte non impleverit: unde subditur consummata Saülis reprobatio: *Pro eo ergo quod abieisti sermonem Domini, abiecit te Dominus ne sis rex*: & ut scias reprobationem consummatam, *Porro triumphator in Israël non parcat, & pœnitentia non flectetur: neque enim homo est ut agat pœnitentiam*: Itaque eum Samuël deserens, *conversus est ut abiret*: Ille autem *apprehendit summitatem pallij ejus, quæ & scissa est*: *Et ait ad eum Samuël: Scidit Dominus regnum Israël à te hodie, & tradidit illud in proximo tuo meliori te*: & quanquam ad tempus eum secutus sit rogantem ut se honoraret coram populo, statim tamè deseruit; & ut ait textus, *Et non vidit Samuël ultra Saül usque ad diem mortis sue; veruntamen lugebat Samuel Saül, quoniam Dominum pœnitebat, quod constituisset eum Regem super Israël.*

Ex quo facto insigne habes exemplum ejus rei qua dixi; periculosissimū esse cum Deo aliquid excipere, nec se totum Deo tradere.

Quòd verò pauci sint qui id faciant, hinc patet quòd cū in Regno Judæ viginti fuerint Reges, & novendecim in regno Iſraëli, de paucis tamē dicitur quod rectum fecerint coram oculis Dei, sed ex maxima parte dicitur, *fecitque malum in conspectu Domini*. De alijs autem qui rectum fecerunt coram oculis Domini, id ferè semper dicitur cum aliqua exceptione. 1. Itaque quàm præclara dicuntur de Salomone qui & amabilis Deo dicitur, subditur tamen Eccli. 47. *dedisti maculam in gloria tua*, 2. Laudatur Asa 3. Reg. capite 15. sed subditur, *Excelsa autem non abstulit*; 3. Jolaphat commendatur capite 22. *Ambulavit in omni via Asa patris sui, & non declinavit ex ea, fecitque quod rectum erat in conspectu Domini*; deinde subditur *Verumtamen excelsa non abstulit, adhuc enim populus sacrificabat, & adolebat incensum in excelsis* 4. Joas commendatur 4. Reg. 12. *Fecitque Joas rectum coram Domino cunctis diebus, quibus docuit eum Jojada Sacerdos*; sed vide restrictionem, *Verumtamen excelsa non abstulit, &c.* 5. Idem de Amasia scribitur 4. Reg. 14. *Et fecit rectum coram Domino, verumtamen non ut David pater ejus, &c. Excelsa non abstulit, &c.* 6. Idem de Azaria capite 15. Idem de Joathan ibid. Sed quid singulos commemoro, cum de universis scriptum sit Eccli. 49. *Præter David, & Ezechiam, & Josiam omnes peccatum commiserunt: Nam reliquerunt legem Altissimi Reges Juda, & contempserunt timorem Dei. Dederunt enim regnum suum alijs, & gloriam suam alienigenæ genti*; Et tamen ab illis etiam tribus exceptum aliquid Scriptura sancta agnoscit; Etenim ut à Davide initium duamus; eum 3. Reg. capite 15. sic de eo dicitur, *fecisse rectum in oculis Domini, & non declinasse ab omnibus quæ præceperat ei cunctis diebus vite sue*, subditur, *excepto sermone Uria Hethæi*; unde ista exprobratio 2. Reg.

12. *Ego unxi te in Regem super Israel, & ego erui te de manu Saul, &c. Quare ergo contempstisti verbum Domini, ut faceres malum in conspectu meo*. De Ezechia mita prædicantur 4. Reg. 18. 19. & 20. Et 2. Paralip. capite 29. 30. 31. & de eodem tamen additur capite 32. *Sed non juxta beneficia quæ acceperat retribuit, quia elevatum est cor ejus, & facta est contra eum ira, & contra Judam, & Jerusalem*. Josiæ laudes sunt innumeræ in pluribus Scripturæ locis; tamen de illo dicitur 2. Paral. cap 35. *Non acquievit sermonibus Nechao ex ore Dei*; unde ibid. dicitur ejus opera prima, & novissima propter dissimilitudinem; itaque obiit in acie, atque Jeremiæ magnum luctus argumentum reliquit; ex quibus exemplis liquet paucos admodum se ex toto Deo dedisse.

4. Ratio petitur ex qualitate Majestatis Divinæ quæ universitatem habet in omnibus. Nam ejus potestas est omnipotentia; ejus scientia; thesauri omnes sapientiæ; ejus duratio, æternitas; extensio, immensitas; vita, immortalitas; perfectio, infinitas. Cur itaque qui in omnibus est infinitus, in sola nostri possessione limitatus erit, atque finitus? Pudeat homines Deo limites ponere.

5. Ratio petitur ex imbecillitate nostræ. Ut non diminuamus nostrum obsequium: nam quod velle possumus, quàm exiguum est? quòd si Isaias magnitudinem Dei contemplatus, & augustos orbis fines, sic discurret cap. 40. *Ecce gentes quasi stilla situla, & quasi momentum stateræ reputatæ sunt*; Chrylsto, expendens, post varias nationes enumeratas, subdit, *dic mihi quæso, quora pars es hujus guttulæ?* Jam ex te si aliquid tibi reserves, quid tandem erit reliqui? Pudeat hominem tam exigui cordis, ut vix accipit rem pascere possit, de tantulo aliquid eximere. Quid dicam quod tam exiguo tempore sumus? Nascimur post æternitatem, & post tam multas sæculas

saecula : Tam exiguo tempore sumus , eo-
que tempore , tam multum decerpit infantia
tam multum necessitas. Vide quid superfit:
si excipis autem , quid Deo superest?

6. Ad id nos obligat quod petimus , &
speramus à Deo quoad gratiam quidem , si
Deus mihi daret tantum gratias sufficientes,
sed negaret efficaces , quid mihi prodesset?
Si daret efficaces tempore pacis , sed non
tempore tentationis ? Si ad faciles tentatio-
nes , sed non ad graves ? Si ad graves invi-
ra , sed non in morte ? Si in morte quidem,
sed tamen si negaret perseverantiam quid de
me fieret? Iam quoad gloriam. Certè si cætera
nobis daret, non se, non essemus contenti : &
si unam in Trinitate personam videremus du-
abus aliis occultatis , nec sic nobis satis esset.
Quid igitur nos dividimus in partes , ut nos
Deo divisos offeramus? Tibi Deus diminutè
datus non satisfacit , non si daret unius sui at-
tributi possessionem , aliorum negaret; & vis
Deum te dimidiato contentum esse; vide si in
eo factò, sit æquitas, & iustitia.

7. Gravissima planè injuria Deo irrogatur
1. ut aliquid cum Deo compares: 2. quod ali-
quâ ratione creaturam ei præponas: ac de
prima injuria conqueritur Isai. 40. *Cui assi-
milastis me, & adæquastis, dicit Sanctus*: hoc
autem fit in exceptione: 2. verò sic contingit,
non quidem ut absolute creaturam præ-
feras Deo, uti fit in peccato mortali, quò
anima faciliùs caret Deo, quam Creaturâ:
sed quòd saltem creaturam præfert perfectio-
ri possessioni illius, seu singulari ejus benevo-
lentia, quæ res cedit in Dei contemptum.
Adde quod homo eâ ratione existimet Deum
sibi non sufficere illius rei loco quam excipit,
cum tamen Deus per se suppleat defectum e-
jus rei quàm causâ ipsius deserimus.

8. Impossibiles nobis reddimus actus amo-
ris & contritionis secundum eam latitudinem
secundum quâ fieri possunt, quoniam aliquid

semper excipimus. In quam rem nota quædã
esse quæ omninò amorem, & charitatem in
Deum perimunt, ut sunt peccata mortalia; quæ-
dam quæ fervorem imminuunt, ut sunt veni-
alia; quædam quæ amorem indicant imperfe-
ctum; unde existunt varij in amore gradus:
sumus ille est, qui nihil omninò excipit, prop-
ter amplitudinem, & universalitatem.

9. Periculosissimus est ille status 1. Quia
quod excipitur, potest esse in præcepto, vel
propter se ipsum deinceps præcipiatur, vel
propter aliquid ad quod erit necessarium: 2.
Quia uti ponitur terminus ei voluntati quâ
Deo vult anima gratificari; ita Deus ponit ter-
minum gratijs quibus vult adjuvare. Id enim
pertinet ad æquitatem justitiæ, ut ergo nos ita
se gerat, uti nos erga illum: Itaq; multa de-
negat auxilia extraordinaria, ex quorû denegatione
sequitur damnatio. Eò pertinet quod dicit
Psalmista, *cum bono bonus eris; & cum per-
verso, perverseris*, & illud justitiæ Divinæ planè
convenit. Hinc autem sequitur plurimorum
damnatio: nam cum necessarijs tantum gra-
tjjs adjuventur, hoc est sufficientibus, meritò
privantur efficacibus, cum quibus tamen solis
obtinetur salus, sine quibus non obtinetur.

10. Status ille proxima est dispositio ad
peccatum mortale: Vbi enim semel genera-
le illud principium extinctum est, nihil esse
Deo æquandum, nihil proponendum, neque
ambigendum an aliquid ejus causa relinque-
ndum sit; superest ut in particulari fiat compa-
ratio creaturæ cum Deo: itaque si creaturæ
simus addicti, si nostitillet, si placeat, si ne-
cessaria videatur, si affecti fuerimus, Deum
facile deseremus, 2. id potissimum in nobis
animadvertendum est ut nullum habitum ma-
lè agendi contrahamus, qui ex mutatione tantum
subjecti, & materiæ nos in rem prohibitam &
mortalem deducat; nam ex facilitate operan-
di in communi, facile negligetur materiæ
singularitas. Ita qui in re levi facile menti-

tur id non ægrè faciet in re gravi. Ita qui creaturam Deo præfert in re aliquâ leviori, id facile facit in re gravi. His rationibus sequentes considerationes subnecto.

1. Consideratio. Videndum quid sit illud quod excipimus, cum Deo tractando, quominus perfectè, & ex toto, ad eum pertineamus, sive illud extra nos sit, sive in nobis; sive ad corpus, sive ad animum pertineat: neque enim idem omnes excipiunt, sed aliqui plura, alij pauciora, aliquis fortasse unum aliquid: hic honorem, ille sanitatem; hic inimicitiarum condonationem, hic libertatem, aut aliquid aliud.

2. Consideratio. Vbi illud deprehenderimus, pensandum quàm sit illud exiguum: & quàm sit indecens, atque præposterum, ut propter illud, Deo non simus: & quo pudore in morte afficiemur, cum illud obijcietur nobis; eò usque à nobis Deum fuisse contemptum, ut illo potiùs carere elegerimus quam illâ Creaturâ.

3. Consideratio. Cùm illâ re nobis aliquando carendum sit, licet invitis, ac sine fructu, saltem in morte; nonne satius est nunc illud nostrâ sponte Deo offerre, & ex rebus omnibus; perfectum simul holocaustum?

4. Consideratio. Ad Dei Providentiam pertinet ne illius rei possessio ipso invito, nobis sit aut facilis, aut jucunda, aut diuturna. Id quotidie experimur: Hinc existunt in amicitijs, ac familiaritatibus innumeræ perfidia: hinc casus multiplices accidunt, Deo per vim faciente quod nos sponte facere recusamus.

5. Consideratio. Rem illam componendam esse cum Deo, ac videndum, nùm Deus illius defectum per se supplere possit. Hæc comparatio duobus modis fieri potest vel absolute, & universaliter; & ita dubitare nemo potest nullam creaturam ullo modo Deum æquare posse, sed neque etiam cum eo comparari, & comparari propter infinitam distan-

tiam: quæ enim sic distant comparabilia non sunt. Vel singulariter & in quodam genere institui potest comparatio, & in eâ nemo est qui dubitet quin Deus vincat. Nam

Nota 1. Omnia in Deo præexistere, quæ sunt in Creaturis siquidem ut ait Dionysius, Deus est causa omnium universalissima omnia in se præhabens, & anticipans: unde creaturæ sunt tantùm Divinæ naturæ participationes, & quidam quasi defluxus ἀπορροιας vocat Trismegistus.

Nota 2. Perfectiones omnium Creaturarum ita in Deo præexistere ut in ipso sint perfectiores quàm in ipsis Creaturis, sive in Deo contineantur eminenter, sive formaliter, etenim in Deo originaliter continentur: ad hæc secundum omnem gradum, denique substantialiter, & diverso in ordine. Hinc itaque vide an non jure dixerim, Deum ejus creaturæ, quam ipsius gratiâ deseris, defectum supplere: præsertim cùm in eâ re duo spectari possint, ipsa rei perfectio, & perfectionis participabilitas: jam verò perfectio semper in Deo sit major, ipsa quoque participabilitas longè plenior: nulla enim substantia participari propriè potest nisi Deus cui convenit illud τὸ μετέχον, ut ait Didymus hoc est participabile. Vide itaque an non Deus tibi esse possit loco honoris, loco libertatis, loco divitiarum, loco scientiæ, loco amici, loco voluptatis.

6. Consideratio. Nos carere Deo sub eo titulo in quo creatura habet aliquam perfectionem. Adverte Divinam Essentiam esse infinitè perfectam, illam autem infinitatem explicari optimè per gradus infinitos virtuales. 2. item per infinitas participabiles; unde existunt infinitæ creaturæ possibiles perfectiores in infinitum, instar numerorum qui sese invicem singularibus excedunt unitatibus. 3. Per infinitas visiones alias alijs perfectiores, unde varij beatitudinis gradus,

as, propter varias visiones quæ semper ad aliquid in Deo terminantur: 4. per diversas possessiones illius essentia quæ diversis titulis possidetur à singulis beatis, sub quibus aliis non possidetur: Hinc fit ut Virgines Deum sub titulo Sponsi possideant, quod non facient, quæ matrimonio junctæ fuerint: Ita qui propter Deum regno se abdicarit, Deum instar regni, & coronæ possidebit: Ita qui propter Deum opibus renuntiavit, is Deum possidebit sub titulo divitiarum: & ita in reliquis. Hinc facile intelligitur quod à me dictum est, eum qui aliquid propter Deum deserere noluerit, Deum amittere sub eo titulo, itaque minus possidere, cum sub eo titulo non possideat: in quo enim magnam facit jacturam:

Etenim Deus pulchrior est pulchris, dulcior dulcibus, ditior divitibus, & in universum major est peculiari dignitate, quàm res illæ quibus carere nolumus; unde qui rebus omnibus propter Deum caruerit, omnia in Deo habebit, experieturque quod ait Apost. de Deo in Beatis *esse omnia* in omnibus: adè ut in æternum dicere possit, Deus mihi loco voluptatum, loco libertatis, loco honoris, loco amicorum, loco parentum, loco scientiæ, Deus meus, & omnia. O quæ felicitas! &c. Profecit ille nimis avarus est, cui Deus non sufficit. S. Cyprianus Serm. de Ascens. Sufficis tu Deo, sufficiat tibi Deus in hac vitâ sufficiat, & in æternâ sufficiet. Amen.

FERIA SEXTA

DOMINICÆ TERTIÆ
IN QUADRAGESIMA.

CONCIO TERTIA.

De adoratione Dei in veritate.

Venit hora & nunc est, quando veri adoratores adorabunt Patrem in Spiritu & veritate. Joan. 4.

RECTE advertit S. Chrysoſt, eam mensuræ reliquias vobis (ait) apponimus, sed esse differentiam inter res spirituales & corporeas, ut rerum corporearum pars non sit æqualis toti, spiritualium autem pars toti sit æqualis. Hæsternæ itaque

mensuræ reliquias vobis (ait) apponimus, sed videre ne contemnatis, quia reliquias diximus nam non sunt minores toto. Id videmus in hodierno convivio, nam quod proponitur initio, quinque sunt panes, quod post